

Українські народні казки - казки для дітей

Шовкова держава

Шовкова держава Дуже давно жив один цар. Держава його займала велику частину заходу. Але той цар ніколи на захід не дивився. Винесе, було, собі стільця й сяде лицем до сходу. І так день за днем усе на схід дивився, гейби когось очікував звідти. При тому одне око завжди плакало, а друге сміялося. У того царя були три сини. Вже дорослі хлопці. І щоразу, як бачили батька, що дивиться на схід, судили між собою:

— Ба, чого наш нянько усе на схід дивиться, й одне око плаче, а друге сміється?

Жоден із них не міг відгадати. Зрештою старший каже:

— Браття, я йду до нянька, позвідаю його.

— Йди, йди...

І старший син пішов. Цар якраз тоді сидів біля вікна й дивився на схід. Вклонився хлопець батькові, а той лише нахмурився:

— Що хочеш від мене? Іди собі геть!..

— Я, няню, хочу вас спитати: чому одне ваше око плаче, а друге сміється?

Цареві не треба було більше. В ту ж мить ухопив булаву, яка лежала коло нього, і так жбурнув у сина, що коли б той не відхилив голову, одразу б його вбив.

Хлопець злякався й вибіг.

— Ну, що сказав няньо? — прискочили до нього брати.

— Ідїть та дізнаєтесь...

Пішов середущий. І з ним таке сталося: мало-мало не вбив його цар. Як вибіг із кімнати, питає його наймолодший брат, якого звали Володимиром:

— Ну, що казав няньо?

— Іди й ти, Володику, і дізнаєшся!

Пішов Володимир. Але не встиг і рота розкрити, як цар ухопив булаву і — бух!

Хлопець відхилив голову, й булава зарилася в стіну. Та Володимир не злякався. Взяв булаву і передав батькові у руки:

— Тут її маєш. Як хочеш мене вбити — вбий! Та не кидай, як у собаку. Старий подобрішав:

— Бачу, що ти не такий боязкий, як твої брати. Скажи, що хотів би дізнатися від мене?

— Я вас, няню, коротко спитаю: скажіть, чому, коли дивитесь на схід, одне око плаче, а друге сміється? — Через те, сине, що коли я був молодий, то мав вірного друга. Його держава називалася Шовкова. Вона звідси — на схід. Ми з тим другом домовилися, що свою старість доживемо вкупі. Та на його державу почали нападати вороги й не дають йому спокою. Тому він не може до мене прийти, а я усе дивлюся на схід і його чекаю. Одне моє око через те і плаче, бо дуже мене бере жаль за другом. А друге сміється, бо я радію, що в мене сини і моя держава перейде в надійні руки. Відтепер мої очі будуть тільки плакати, бо не всі мої сини такі, як я собі думав... Но, розповів я тобі все, і можеш іти.

Доки Володимир говорив із батьком, брати чекали зі страхом. Думали, сердитий цар уже його вбив. Але хлопець зостався живий і спокійно розповів братам, що почув од батька. Тоді старший каже:

— Коли так, я йду просити няня, аби дозволив мені пошукати його вірного друга й привести сюди. Й одразу побіг:

— Няню, дозволь мені йти в Шовкову державу і знайти твого друга.

— Добрі... йди... спробуй...

Старший син почав готуватися. Вибрав собі найліпшого коня, порядно озброївся, взяв із собою їсти і грошей і того ж дня рушив у дорогу.

їде день, ніч... Кінь дужий, годен довго йти. Але ніде й не чути про Шовкову державу. Блудив більше, як рік, і дійшов до срібного мосту.

«Досить мандрувати,— подумав собі.— Повернуся додому. Але, щоб увиділи, як я був далеко, понесу з собою знак».— І відірвав з моста срібну дошку.

Вернувся додому.

— Но, чи знайшов ти Шовкову державу? — питає цар.

— Шовкової держави не знайшов, але вже недалеко був від кінця світу. Коло срібного мосту! Гляньте, се а нього дошка.

Оглянув батько дошку:

— Так я і знав. Коли я був такий, як ти, мені до того Мосту треба було їхати якихось дві години. Можеш іти, ніколи не побачиш мого вірного друга.

Заганьбився хлопець і змовчав.

— Тепер я піду,— сказав середущий.— Побачите, що я знайду Шовкову державу!

Попросив у батька дозволу й виладився в путь. Ходив-блудив цілий рік. Дійшов уже до золотого мосту а далі не захотілося. Відірвав з моста золоту дошку й вернувся додому, показав її батькові.

— Ей, сине, коли я був твоїх років, мені треба було їхати до золотого мосту одну ніч. І ти ніколи не приведені мого вірного друга!

І середущий з ганьбою пішов до царя.

— Но,— каже Володимир,— спробую щастя й я! І побіг просити дозволу йти в Шовкову державу. Батько лише рукою махнув:

— Якщо старші не привели... А ти ще дівчак! Проте, коли хочеш, я тебе не спиняю.

Вийшов Володимир і просто — до стайні. А на дворі зустрівся із бабою, котра його бавила дитиною.

— Куди, куди, Володику? — питає його баба.

— Йой, дозволив мені няню їхати в Шовкову державу, то йду собі коня вибирати.

— Но, як тобі їхати в Шовкову державу, то не вибирай з-межи сих коней, а іди у пивницю й побачиш там коло дверей мідяний батіг. Візьми його й серед двору лусни! На се із поля пригримить табун коней. Всі будуть чарівні. Але ти і з них не вибирай. Пустити їх до стайні, а позаду буде шкандибати сухорібний кривак. Того собі й візьми. Той тебе і понесе в Шовкову державу.

Сказала баба і пішла. А Володимир побіг до пивниці. Коло дверей знайшов старий мідяний батіг. Узав його й серед двору луснув, аж вікна задрижали. На цей луск почулося іржання, й табун коней ніби з неба впав у царський двір. Коні такі, що лиш крил бракує, то літали б! Але Володимир на них і не поглянув. Пропустив до стайні, перекевав, а позаду справді хромицькає сухарда.

Володимир підійшов до нього й почав гладити.

— Знаю, чому ти мене гладиш,— озвався кривак.— Хотів би поїхати до Шовкової держави?

— Ти угадав, конику!

— Якщо так, то поспитай царя, де є моя зброя — сідло і узда, що двадцять п'ять років тому були на мені. Хлопець побіг до батька:

— Няньку, де є зброя з сухого коня?

— А хто тебе нарадив про таке спитати?

— Кажіть швидше, бо я поспішаю.

— Спустися в другу пивницю і там знайдеш зброю. Двадцять п'ять років тому я кинув її там. Уже, мабуть, погнила...

Спустився хлопець у другу пивницю й зі свічкою ледве знайшов зброю. Така була запліснявіла, заіржавлена, що жаль і дивитися. І шабля, і рушниця — все вийшло із ладу. Володимир ні на що не зважив. Зібрав зброю і приніс коневі.

— Тут є!

— Добрі. Тепер готуйся, й увечері — в путь. Пішов Володимир до своєї кімнати, зібрався й — до

стайні. Але свого сухарди уже не впізнав: такий золотий коник стався з кривака, що лиш дивитися на нього! А зброя — шабля, рушниця — так і світяться!

— Но, рушаймо!

Через півгодини вже були в путі. Як виїхали з міста, татош наказав:

— Зажмури очі.

Хлопець зажмурився, а кінь піднявся у повітря і почав летіти. Летів, летів добру годину. Потім спустився на землю.

— Розплющ очі? Що видиш?

— Виджу срібний міст.

— Знай, оце той міст, до котрого твій старший брат за цілий рік їхав. Рушаємо далі.

Знову піднявся у повітря й летів з одну годину. Коли сів, питає:

— А тепер що видиш?

— Виджу золотий міст. Мабуть, той, коло котрого став мій середущий брат, бо й дошка відірвана.

— Так і є. Тепер трохи спочинемо, а тоді — далі, щоб на ранок бути в Шовковій державі.

Відпочили й знову в путь. Тепер було страшно. Татош піднявся у повітря й таким густим потемком рвався уперед, що передніми ногами лиш проривав собі дорогу. За тим стояла скляна гора, а тою горою самим верхом-гребенем іти. Страшно й глянути у прірву.

— Нічого не бійся,— говорить татош.— У моїх підковах діамантові вухналі, що їх двадцять п'ять років тому цар наказав набити. Я не сковзну з гори.

І цілих сім миль верхом гори пройшов.

— Ще буде темний тунель довгий на сім миль. Зажмури очі.

Володимир нараз зажмурився, і кінь проліз крізь потемок. Як були вже на другому боці, заговорив:

— Розплющ очі й подумай — де ми?

Володимир глянув і аж руками знову закрив очі: така зоря-світло! На гіллі золоті квіти, трава вся шовкова. Куди лише глянути — така краса, що не можна й розповісти.

— Майже, що ми в Шовковій державі! — Так і є! Подивись добре: бачиш — чорніє шатро? Ото намет батькового друга.

І тільки це сказав, вже були коло шатра.

А тут пасеться кінь, такий самий, як татош. Його господар спить під шатром. Волосся вже сиве.

Володимир скочив із коня й пустив його пастися. Відв'язав із себе шаблю, ліг коло незнайомого й тої ж миті заснув і собі.

А чоловік прокинувся: дивиться — коло нього спить молодий хлопець. «Міг би його забити,— думає собі,— але не зачеплю, бо й він мене не рушав, коли знайшов сплячим».

Оглянувся довкола, побачив другого коня й упізнав його:

— Гей! Та це хтось прийшов від мого цімбори! — вигукнув радісно.

І не мав далі терпіння, розбудив легіня:

— Вставай! Хто ти за один? Чого прийшов у мою державу?

Володимир прокинувся, встав і розповів: чий він син, нащо прийшов.

Старий з радості аж заплакав:

— Я би, сине, пішов із тобою, та ворогів у мене ще дуже багато. Кожний день нападають на мою державу.

— Де ж ваші вороги?

— Та за них і не питай. Зараз з'являться. А доки нема, їжмо й пиймо!

Виніс із шатра їжу і пиття, і почали гоститися. При тому старий розпитує за Володимирового няня. Хлопець відповідає, але не встиг договорити, бо вороги посунули із усіх боків: і піхота, і

кіннота — всяке тобі військо.

— На коней, сине, бо біда!

Тої ж миті вихопили шаблі, почали рубати ворогів. Рубали, сікли. Перебили всіх. Тільки шість гусарів лишилися в живих. Ті обернули коней — і навтьоки! Володимир і старий — за ними! Гусари добігли до одної гори, а в ній розчинилися залізні ворота, й вороги заскочили у схованку.

— Вертайся, сине! — гукає старий.— Бо як заскочиш усередину — загинеш!

Але Володимир не слухав, поскакав за ворогом в гору, і залізна брама за ним зачинилася. Татош і за горою наздогнав утікачів, і хлопець усіх порубав.

А що було довкола? Там, за горою, був палац. А з того палацу виходили весь час по два вояки: один верхи, один піший. Доки Володимир розглядався, а їх назбиралося уже ціла рота. Сміливець усіх порубав і зайшов до палацу. Бачить: стоять кросна, а за кроснами стара бабище тче. Не полотно, а військо! Коли кине човника у лівий бік — вискочить з-під кросен піхотинець, коли у правий бік — гусар.

Володимир відрубав їй голову. Витяг кросна на двір, поколов і запалив. Як вогонь розгорівся, кинув бабу в полум'я. «Но,— думає собі,— вже тепер, напевно, минулася війна з-за Шовкової держави. Ворога нема».

Тільки так подумав, коли з вогню вичкочила кістка і сталася тою ж самою бабою, що ткала. Володимир вхопив шаблю й хотів стару зарубати знову, але вона почала просити:

— Не вбивай мене, легію. Я знаю, хто ти за один і чого сюди прийшов. Як мене тепер уб'єш, я більше не воскресну. А я вже не та, що була. Після вогню я чиста душа. Як мене вб'єш, я пропаду, але й ти звідси не вийдеш, бо ніхто на світі не знає, крім мене, як звідси можна вийти.

Володимир пошкодував бабу.

— Я вас не вб'ю. Лишайтеся живі. Як хочете, вертайтеся зі мною в Шовкову державу.

— Мені туди не можна, бо ми закляті вороги з царем Шовкової держави. Та більше я не буду на нього нападати. А тобі за добре серце покажу дорогу. В додачу подарую двадцять чотири діамантові клинці. Сховай їх, бо припадуться.

І повела Володимира до тої гори, крізь яку прийшов, махнула рукою і закричала:

— Відчиняйся!

Гора розступилася, вчинився тунель. Тим тунелем хлопець повернувся в Шовкову державу, і гора замкнулася.

Старий гірко плакав. Думав, що хлопець навіки пропав.

— Та ти повернувся?

— Авжеж, я вернувся і визволив вашу Шовкову державу. Ніколи на неї не будуть нападати!

Сіли гоститися: їли, пили і при тому Володимир розповів усе, що з ним сталося за високою горою.

— А тепер збираймося до нас, бо мій няньо вмере з жалю за вами.

— Та вже можемо їхати спокійно, бо тепер ніхто не нападе на мою державу.

Посідали на коней і рушили. А коли доїхали до скляної гори, старий засмутився: — Ой, сине, мені більше не судилося бачити твого няня. Через сю гору мій кінь не перейде, бо не має у підковах діамантових клинців. Вже давно зносилися, і я набив йому простих.

— Якщо тільки у цьому біда, то зараз допоможемо,— каже Володимир. Швиденько вийняв ті клинці, що їх дістав від баби, набив у підкови, і рушили далі.

Цар сидів під хижею, поглядав на схід, і його очі плакали. Але коли побачив свого вірного друга, відразу очі почали сміятися. Не знав, кого і обіймати — чи друга, чи сина.

Відразу замовив велику гостину. Старі друзі посідали коло столу і почали розповідати один одному, що сталося за двадцять п'ять років, відколи не бачились.

Перейшла бесіда на Володимира.

— Прекрасного сина маєш,— сказав вірний друг.— Ми не могли побити наших ворогів, а він сам їх знищив.

— Добрий витязь,— каже їй старий цар.— Але Песьоголовця і він не переміг би.

— Так, так... Песьоголовця не міг би побити, бо ще такий на світі не вродився, щоб його пересилив. Володимир чув бесіду старих. Підійшов і звідусь:

— Де той Песьоголовець? Вірний друг говорить:

— Не раджу тобі починати боротьбу з Песьоголовцем. Ти вже показав свою хоробрість, а там на тебе смерть чекає...

Але Володимира не можна було відрадити. Дарма просили їй батько, їй вірний друг. Хлопець не мав спокою. Пішов до свого коня і питає його:

— Чи був ти коли-небудь у Песьоголовцевій державі?

— Ой, був! Айбо ледве виніс звідти ноги.

— Я хочу йти проти Песьоголовця!

— Що зможу, все зроблю. Завтра рано можемо пуститися в путь.

Справді, другого ранку рушили в дорогу. Татош знявся в повітря і за добрі три години спустився на землю.

— Но, ми тут,— каже.— Чи бачиш палац? Там живе Песьоголовець. Але уважай: коли потрапиш у біду, добивайся скоріше до мене, і, може, ще вирвемося звідси.

— А що то за дівчина з вікна виглядає? Песьоголовцева донька?

— Не вгадав. Ото дочка Чорного царя. Її вкрав Песьоголовець і держить у полоні. З тим увійшли у двір. А дівчина з вікна махає руками і кричить:

— Не йди сюди, Песьоголовець тебе вб'є! Володимир нічого не слухав. Тоді дівчина спустилася вниз і почала хлопця просити:

— Рятуйся! Песьоголовця тепер немає вдома, але як повернеться, в ту ж мить уб'є тебе!

— Я для того й прийшов, аби поборотися із Песьоголовцем!

Дівчині сподобався легінь, і вона каже:

— Слухай! Я не можу тобі допомогти, але хоч розповім, від чого в Песьоголовця така страшна сила. У пивниці має таке вино, що як із нього випити, з'являється сила за п'ятдесятюх людей. У те вино треба замочити палець. Скільки разів замочиш, стільки разів по десять сил додається.

І повела його в пивницю, показала бочку із чарівним вином. Володимир напився вина, налив повну флягу, прив'язав її на шию і сховав під плаття. А бочку розбив.

Вийшов на двір і почуває в собі таку силу, що може дерева з корінням вимикати.

Нараз лиш щось бунчить у повітрі. Не встиг і подумати, що воно таке, як перед ним упала булава.

— Песьоголовець вертається,— пояснила дівчина.— Як наближається до дому, кидає булавою — дає про себе знати.

Хлопець, не довго думаючи, замочив палець у вино, захопив булаву і кинув у той бік, з котрого прилетіла. І булава впала просто перед копитами коня Песьоголовця, хоч він був десь за сім миль од свого палацу.

— Гей, та що се? — закричав Песьоголовець.— Там хтось мене чекає?

Вхопив булаву знову, стис коня острогами і за хвилину опустився серед свого двору.

Хлопець став перед ним. Але Песьоголовець засміявся.

— Добрі, що прийшов, бо вже мені надокучило чекати тебе. Двадцять років тому приснилося мені, що прийдеш боротися зі мною. Звідси не вернешся живий! — І швидко побіг у пивницю. Але вина уже не напився.

— Но, ніч. Я й так з тобою розрахуюся. Як хочеш — розщибатися чи шаблями рубатися?

— Як хочеш ти...

— Зачинаймо шаблями!

Вхопили шаблі й почали рубатися. Січуться так, аж шаблі іскри мечуть, але не можуть поранити один одного. — Недобре,— каже Песьоголовець,— шкода шаблі тупити. Будемо розщипатися.

— Най буде по-твоєму.

Відв'язали шаблі й, поставивши, почали чигати, як би вхопити один одного. Добрих півгодини не могли зчепитися. Зрештою Песьоголовець таки влучив мить, вхопив Володимира і так ним ударив, що той до литок застряг у землі.

Але хлопець вискочив із ями, схопив Песьоголовця і кинув ним до колін у землю. Швидко замочив палець у вино, і сила прибула, але й Песьоголовець ще не подавався. Вхопив Володимира й кинув ним до пояса у землю. Тоді посяг за шаблю, хоче йому відрубати голову.

Володимир вихопився, вдарив Песьоголовцем й відтяв йому голову.

То була перемога! Дівчина не знала з радощів, що чинити. Почала просити Володимира, аби зостався у палаці. Хлопець не схотів.

— Наперед підемо до няня, а там буде, як старі розсудять. Підготувалися в дорогу.

— Сідай до мене на коня.

— Ні, зробимо не так,— сказала дівчина й побігла до своєї кімнати. Звідти принесла діамантовий прутик.

— Вдар ним палац з чотирьох боків, і він стане завбільшки з яблуко.

Так і вчинив. Вдарив палац з чотирьох боків, і сталося з нього мале яблуко, яке поклав собі у кишеню.

Посідали на коней і того ж дня з'явилися в царевому дворі.

— Вернувся! — радісно зустріли Володимира старі.— Чи так, що за сміливість мало життям не заплатив?

Але Володимир не відповів нічого, лише вибрав місце для палацу, поклав яблуко на землю і чарівним прутиком постукав. Помалу, помалу — із яблука виріс діамантовий палац.

— Гей, та се Песьоголовців замок! — дивуються старі.— Ми його добре знаємо! Но, хлопче, тепер віримо, що ти переміг і Песьоголовця!

І знову вчинили велику гостину. Але послали і по Чорного царя. А як той з'явився, справили весілля, й батько молоді передав на зятя половину царства. А вірний друг батька подарував царевичу цілу Шовкову державу.

Більше Володимир нічого не хотів. Вирішив так, що старший його брат засяде вітцівщину, а середущий — Песьоголовцеву країну.

І всі народи сих держав жили собі в мирі.